

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Quæ Roma fecit. de Visitatore Mediolanum misso. de Cremonensi,
Bergomensique, ecclesia recognita. cap. 4.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

remque nouum. meque deinde breui mystica manuum impositione, per omnes sacri ordinis gradus extulit. Faxit Dei clementia, vt sacrorum dignitati, sanctitatiq; sacerdotis aliquo modo vita nostra possit respondere.

Quotiescunque Romam proficisceretur Carolus; quasi ad earum rerum honestissimum quoddam, sacrumque emporium accederet, quæ sibi essent, ecclesiæque suæ commodæ, ac salutares; turpe fere sibi existimabat inanem redire. Ipse item diuinis opibus cõfirmatus, Episcopalis vitæ cursum Roma rediens, acrior semper, fortiorq; repetebat: & in vitæ sanctitate solebat insigniter progredi: licet alijs sæpenumero secus eueniat. nimirum hæc valde distant; Romæ pietatem, ac sanctitatem; vel splendorem, ac speciem intueri. ipse certe id fructus ex Apostolica Sede, locisque sanctissimis referendum ostendebat quæ de se durius statuerit, deinceps apparebunt. Familiæ nomen, annuente Pontifice, tunc ad humanarum rerum despicientiam, veterumque imitationem, dimisit: & eiusdem insignibus e scriptorum ecclesiasticorum signis sublatis; eorum loco, Pontificia auctoritate, veterumque Archiepiscoporum imitatione, cœlestium patronorum Geruasij, & Protasij martyrum, Præsulisque Ambrosij inter eos medijs imagines substituit; appositis ex Ambrosij ipsius, non solum scriptis, sed sensu, atque animo, his verbis, Tales ambio defensores. Calculos ad precandum Pontificis auctoritate sacros, id quod pro salute gregis semper solebat, attulit innumerabiles; quamquam pauci pro Mediolanensium pietate visi sunt. Sacra septem insignium ecclesiarum Urbis indulgentiæ diuinæ munera obtinuit, in totidem Mediolani ecclesijs collocanda. quæ res fecit, vt quæ veteres ecclesiæ, locis, & rebus Mediolani erant cultu dignissimæ; ne-

Pars III.

gligentia vero sacerdotum, & aliorum pene derelictæ; rursus piæ multitudinis frequentia, cultuque præcipuo celebrarentur. sed eius rei promulgatione distulit in posterum annum: propterea quod Romani Iubilei donum sanctissimum itidem a Pontifice Mediolanensibus suis cum impetrasset; sacra illa beneficia disiungi satius duxit; quod illustriore gratia, vberiorique fructu singillatim exciperentur; præsertim, quod vtrumque visendarum ecclesiarum operam requirebat. Anno igitur M. D. LXXVI. vt hoc quasi præcurrere narrem, cum edictum primò proposuisset, quod multa sacris locis indecora vetabantur; veluti de laicis a choro clericorum arcendis: litteras quoque edidisset, antiquæ pietatis plenissimas; vt fideles doceret, qua ratione in ecclesijs versari deberent; & ad sacrarum rerum reuerentiam incenderet: septem nominauit; Maiorem; sancti Ambrosij; sancti Nazarij; sancti Laurentij; sancti Stephani; sancti Simpliciani; sancti Victoris. tum postridie Calen. Iulij, qui dies Virgini dicatus est, celebri totius cleri, ciuitatisque supplicatione, lætoque apparatu, ipsas ecclesias pie adiit: eamque supplicationem solemnem, anniuersariamque in perpetuum constituit. ipse vero; quod assuefaciendo populo esset accommodatum; nunc priuatim cum familia; nunc publice cum canonicis eandem obiit. idemque canonicorum collegia, religiosorum hominum ordines omnes: vicinias cum parochis suis: piæ sodalitia, societatesque, separatim facere iussit. quod quidem religiosum institutum Mediolanensium animis, & merito quidem, adeo insedit; vt in eo frequenter mares, foeminae, nobiles, ignobiles, versari conspiciantur. Præter spiritualia Carolus, in Vrbe alia quoque non parua suæ quæsiuit ecclesiæ: mille aureorum ex Braidenosi

Ee 3 Præ-

Quæ Romæ fecit. de Visitatione Mediolanensium misit. de Cremonensi, Bergomenique ecclesijs recognita. CAP. IV.

Præpositura pensionem clericorum seminario: parem presbyteris minoribus ecclesiæ maioris, collegio suo Ticinensi detractam: a quo collegio iam Caluentianum Prioratum in canonicos itidem transfulerat. cum enim tenues admodum essent eius ecclesiæ fructus: ipse vero, vt par erat, statas in ea canonicis horis, nocturni, diurnique temporis preces integre restituisset; alias diuinorum munerum functiones ibidem auctiores multò, quàm antea vellet: auctoritate Pontificia fructus ita studuit augere; vt tum loci dignitati, tum occupationi sacerdotum aliqua ratione respòderent. Verum pro vniuersa quoq; Ecclesiâ; nã & illud erat ei semper propositum; Romæ plura curauit: de palatij Apostolici, Apostolicæque vrbis disciplina; deq; rebus ecclesiarum per prouincias componendis. ac in hoc postremo genere, iam vsq; a Pij V. tempore pro virili parte duo curauerat: alterum, vt esset Romæ proprium Cardinalium consilium, in quo res ecclesiarum, Episcoporumque referrentur. & quod opus esset decerneretur; alterum, vt Episcopi mitterentur, qui apostolica auctoritate ecclesiasticam administrationem, & Episcoporum vitam recognoscerent; & quibus rebus opus esset, emendandam curarent. sed cum ad id tempus ad ecclesias fere conditionis Ecclesiasticæ tantummodo missi Præsules essent; egit Carolus dum Romæ fuit, vt ad alias quoque prouincias decernerentur. Cumque conditionis Mediolanensis ecclesias illustrare, Archiepiscopalis officij sui esse indicaret; id muneris a Pòtifice suscepit, præcipuis saltem in ecclesijs exequendum; si totam non posset còplecti prouinciam. & quoniam exemplo alijs præire maxime utile arbitrabatur; prius ad se mitti postulauit; quàm aliena recognoscendi, corrigendique onus acciperet: vt cum sua

ipse alieno iudicio subiecisset; tum iudicaret aliena. cumque aliæ ecclesiæ alijs Episcopis attribuerentur; in eorum numero Castellius fuit olim Caroli Vicarius, Episcopus Ariminensis per id tempus creatus. omnino res opportuna fuit; cum Præsules ad ecclesias ordinandas in varia legarentur imperia; in eorum numero Carolus esse; qui pro egregia libertate, auctoritateque sua, ad multa, quæ alijs fortasse difficilia fuissent, in eo genere aditum patefaceret, viamque muniret. Ecclesiâ igitur Mediolanensis Hieronymo Ragazonio Veneto, tunc Salamina, quæ Famaugusta dicitur, postea Bergomi Episcopo, assignata est; cuius pietas, doctrina, rerumq; episcopaliũ vsus, Carolo valde probatus erat. Venit is mense Maio: cuius aduentum cum pro sua erga apostolicam auctoritatem veneratione, magno honore Carolus prosecutus esset; publicis supplicationibus eius negotij causa indictis interfuisset; ipsam actionem cœptam vidisset: in ecclesias prouinciæ discessit. Cremonensem autem primò petijt, cui præerat Nicolaus Sfondratus, Ecclesiæ catholicæ postea datus Episcopus. excepit eum absente Episcopo magno honore clerus, & ciuitas, omnique pietatis officio conluit: cumque tum publicas supplicationes, tum sanctissimæ Eucharistiæ communicationem indixisset, frequentissimi conuenere Cremonenses; & vno die cœlestem cibum millibus hominum circiter octo præbuit: nõ explicabo Caroli in ea ecclesia labores, laborumque fructus; ad clericos; ad cœnobitas, mares, fœminasq; ad vniuersum populũ pertinentes. satis dixerit, qui eos Carolo dignos fuisse dixerit, nam & eius auctoritas ecclesijs ad ea obtinenda sæpe valebat, quæ ipsis Episcopis erant difficilia: vt non Visitatoris tantummodo partes; sed etiam patroni sustineret. omnia

nia vero religiosissimi Episcopi desiderio, studiisque optimis opportuna fuere. In eo munere visitationis obundo, Carolus, tum in ea, tum in alijs urbibus sumptos quidem vitæ necessarios a clero accepit, nã læderet canonicum Ecclesię institutum; sed eos tantum, qui equitibus sex, peditibus tribus, solita eius familię parsimonia sufficerent. in ædibus Episcopalibus non habitabat; sed in alijs, ecclesiasticis tamen. Atque tum sibi, tum alijs Episcopis, quibus id muneris mandaretur, fecit ipse, vt, summis licet viris reclamantibus, etiam in cœnobarum ecclesias, potestas daretur; vt eodem tempore, ac eadem ratione, qua reliquæ, componi possent. Menses tres Cremonæ cum mansisset; mox ad Virginis natalem Mediolanum venisset; Bergomum postea profectus est. vbi episcopatum administrabat Federicus Cornelius postea Cardinalis; qui quidem in exequendis conciliorum prouinciæ decretis, & in ecclesia sua ordinanda, multũ profecerat. silentio prætereunda non est summa Senatus Veneti voluntas; quam iussis suis, de Carolo in vrbes suas quam honorificentissime accipiendõ ostendit. quæ iussa Bergomenses Rectores, ciuesq; adeo cumulate perfecerunt; vt quæcumque non solũ ad amplissimi Antistitis; sed ad magni quoq; principis honorem maximum, studia, officiaq; expectari poterant, omnia egregie præstiterint. quibus Episcopus cum clero suo pro conditione sua minime cessit. Carolus in ecclesia maiore Pontificia diplomata recitari iussit; pauca verba de causa aduentus sui fecit: de quo latius postea explicauit in proxima concione. Ciuitatis Rectores adierunt, Venetique Senatus nomine omnia illi a se fore parata testati sunt. & eiusdẽ ciuitatis nomine habita oratio populi gaudiũ declarauit; & metropolitici muneris veterẽ vsum, ea

actione a Carolo restitutum laudauit. Ad publicas supplicationes, vt faustum esset, felixque principiũ indictas, maximus concursus fuit. motus, expiatioq; animorum admirabilis. ipse tum in vrbe, tum in suburbij, innumerabili marium, feminarumq; multitudini, etiam ipsis Magistratibus, militiæq; ducibus sanctissimam præbuit Eucharistiam. illud comper tum est, vel aduentus famam, vel præsentiam eius solam ad animas salutariter commouendas, resque omnes recte componendas, plurimum valuisse. possentq; multa, & grauissima numerari, quæ priuata, publica que auctoritate illius aduentus causa, pie præoccupata sunt. Expertus est in ea ciuitate Carolus; omnesq; quot quot illius administri fuimus; bona hominum ingenia, animosque, tum rerum salutarium studiosos, tum ad perficienda mandata faciles. In maxima comitum, affectatorumq; copia Magistratus ipsi frequentes aderant: quibus erant in ore semper Caroli laudes; prædicabantque, beatum fore orbem, si eius similes multos habuisset. In vnaquaque ecclesia, quam inspecturus erat, cum Missam pro sua consuetudine faceret; sacræ Eucharistiæ accipiendæ gratia plurimi quotidie conueniebant. Ibi collegium virginum cum ex suburbio ad tutiorẽ locum transtulisset: corpora etiam sanctorum Firmi, & Rustici martyrum, quæ illæ in sua ecclesia habebant, aliõ celebriter transtulit: licet ex ea re non nihil difficultatis, extiterit, & tumultus. suburbani enim æmulatione quadam concitati; quo tempore putabant ex alia parte ciuitatis venturos, qui sacras reliquias asportarent; ad ecclesiam repente veniunt; per vim ingrediuntur; in presbyterũ custodem manus iniiciunt: loco capto, corpora custodiunt armati. quam sacri loci iniuriam; hominumque audaciam cum vindicare

se velle Carolus ostendisset: eum primarijs viris adhibitis adire maximo numero suburbani, supplicesque, & humi abiecti veniam, absolutio- nemq; petiere. Carolus præposterum pietatis ardorem valde reprehēdit: dum maxime charas habere sanctorum reliquias viderentur, maximam beatis ipsis iniuriam facere; quia communis Domini sacras ædes, eiusque ministros violarent. non armis agendum illis fuisse, sed precibus; demumq; pati facile debuisse; vt quod gratius Deo esse ei? sacerdotes iudicarent, id fieret. Arcā Dei quondam plastro impositam, cum agitatione boum inclinata fere corrueret, Ozam cui rem sacrosanctam tangere nefas erat, manu tenuisse. audaciam hominis pietatis nomine, susceptam Dominum ita vindicasse; vt is illico mortuus concideret. esse etiam pietati, & rerum sanctarum desiderio modum, certosque fines; quos sine diuina offensione transire homines non possunt. quod sanctas reliquias amarent; & apud sese retinere cuperent; pie facere, ac laudabiliter. sed cum immoderato earum studio, ad ecclesiasticæ auctoritatis contemptum, & ad rerum sacrarum violationē adducerentur; non pietatem esse, sed temeritatem castigatione dignam. re demum composita; qui vim sacris intulerant, eos singulos, venia prius a presbytero petita, certo signo notatos, Pontificali vestitu, solemniter, & præscripto ritu, ante fores ecclesiæ, anathematis pœna. Carolus liberauit; opportunaque opera pœnitentiæ nomine iniunxit. tum reliquias in ecclesiam maiorem, magna hominum multitudine, amploque apparatu deportauit. Suburbani illi cereis accensis comitati sūt. Ad initium vsque mensis Decembris in eius ecclesiæ rebus componendis Carolus occupatus fuit; idque eo fructu, quem vel mandatorum ra-

tio, vel breuitas temporis ferre potuit maximum. Brixiensem ecclesiam, quam itidem ex Pontificijs mandatis adire cōstituerat, tunc quidem ob anni tempus omittere coactus est.

Consultatum erat inter alia Romæ, cum ibi Carolus esset; de Iubileo, post annum, in prouincijs eorum gratia concedendo, qui varie impediti Urbem adire non potuerant. Quod cum ipse in primis impetrasset, secretoque habuisset; de magnis demum ex ea re populo suo spiritualibus adiumentis, animique fructibus acquirendis diu iam meditatus; negotium suscepit, studio, ac diligentia singulari: vt cum superiore anno maximum Mediolanensium numerū Romam ad sanctæ Urbis beneficia capienda impulsisset; reliquis, & eisdem rursus si vellent; Romanis beneficijs Mediolanum accersitis; sacra salutis subsidia, coelestiaque animæ ornamenta compararet. Munus eiusmodi minime arbitrator Mediolanensibus postea concessum; quàm Antonio ex Marchionibus Salutiensis Archiepiscopo, & Galeatio Vicecomite Duce, Bonifacius nonus dedit, anno salutis M. CCC. XC. I. quo tempore admirabilis illa Basilicæ maioris ædificatio Mediolani cœpta est. Carolus igitur litteris primum editis, quibus ad diuinum munus salutariter accipiendum suos accenderet; festo die Virginis, quem Purificationis nomine appellamus; ab ipsius Virginis ede cum rediisset; vbi more maiorum candelarum ritum, mysteriumque obierat; in Pontificia maioris ecclesiæ Missa concionem habens, Gubernatore, Magistratibusque præsentibus rem promulgauit: Romanumque diploma; ac edictum suum, in quo præscriptiones in eo genere variæ continebantur, recitari iussit. Tum ad animos præparandos; ciuitate ad ieiunia, eleemosynasque excitata; omnes sacros ordines, populo comi-

Iubileū Mediolani celebrat. conciliū Ep. quorū habet. Visitator discendit.

CAP. V.

1576.

tan-